

ΜΟΥΣΙΚΟΤΡΟΠΙΕΣ

Τεύχος 4/1990

Υ Γ Θ Ι
Απολλωνος και Τη

Θ Ι Μ Ι Θ Γ Θ Γ
Συνδριων Μουσικων Κτενων

Υ Γ Θ Ι Γ Θ Ι Θ Γ Γ Η Ι
Τας Απολλων Μην Βασικη Απολλωνια

Υ Ν Ζ
Απολλων Απολλων

Ζ Ν Υ Ν Κ
Απολλων Απολλων

Υ Ν Ζ
Απολλων Απολλων

Υ Ν Ζ Ν Υ Ν Κ
Απολλων Απολλων

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΟΡΓΑΝΩΤΩΝ
ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ
ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΟΥ ΑΠΘ
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1990
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

«ΣΦΥΡΙΑ»
ΜΙΑ «ΣΦΥΡΙΚΤΗ ΓΛΩΣΣΑ»
ΠΡΩΤΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Η ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΖΩΗ

- Κατάκτηση ή τροχοπέδη; -

Στο κείμενο που ακολουθεί θα εκθέσουμε τους προβληματισμούς μας γύρω από το συγκεκριμένο θέμα: μετά από μια σύντομη ιστορική αναφορά, θα εντοπίσουμε τα αίτια του φαινομένου και τους τρόπους με τους οποίους εμφανίζεται σήμερα, θ' αναζητήσουμε τα θετικά και αρνητικά στοιχεία του και, τέλος, θα καταθέσουμε τη συγκεκριμένη θέση και, ταυτόχρονα, πρότασή μας γι' αυτό.

Είναι αναντίρρητο ότι η εξειδίκευση αποτελεί ένα από τα πιο χαρακτηριστικά γνωρίσματα της σύγχρονης εποχής, αναφέρεται δε στην τάση να περιορίζουμε το πεδίο ενασχόλησής μας με ένα αντικείμενο ή εργασία με σκοπό τη βαθύτερη γνώση του ή την υψηλότερη απόδοση σε αυτήν. Η τάση αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη και βαθμιαία αυξητική τους τελευταίους αιώνες. Το γεγονός - ορόσημο υπήρξε η βιομηχανική επανάσταση και η έναρξη μαζικής παραγωγής που υπήρξε συνέπιά της. Από τον οικουμενικό άνθρωπο της Αναγέννησης φτάσαμε, λοιπόν, στο σημερινό ειδικευμένο εργάτη, επιστήμονα, αλλά και μουσικό. Το αίτημα της εποχής μας φαίνεται να είναι: δε χρειάζεται κάποιος με καλές επιδόσεις σε πολλές ενασχολήσεις, αλλά κάποιος με πολύ καλές και σε λίγες ή και σε μία.

Στη μουσική ζωή η ανάγκη για εξειδίκευση έγινε έκδηλη με την ίδρυση των πρώτων σύγχρονων Ωδείων (να θυμίσουμε πως

το πρώτο από αυτά, το Ωδείο του Παρισιού, ιδρύθηκε λίγο μετά τη Γαλλική Επανάσταση) που κλήθηκαν να την καλύψουν. Η βελτίωση, αλλά και τελειοποίηση, πολλών μουσικών οργάνων έδωσε το έναυσμα για τη σύνθεση έργων που θ' αξιοποιούσαν τις νέες τους τεχνικές και εκφραστικές δυνατότητες, η σύνθεση, κάτω από τις νέες συνθήκες της αστικής κοινωνίας και από την επίδραση του Ρομαντισμού, έλαβε αυστηρά προσωπικό χαρακτήρα, ενώ τα έργα απευθύνονταν σε πολύ μεγαλύτερο και διαφορετικό στη σύνθεσή του κοινό. Η εκπαίδευση αναγκαστικά προσαρμόστηκε στις νέες απαιτήσεις, ενώ η μουσικολογία ανέσυρε έργα παλαιότερων συνθετών αποκαλύπτοντας ένα ευρύτατο και άγνωστο ως τότε πεδίο έρευνας. Έτσι, από το μέσο μουσικό του 18ου αι. που συνέθετε και εκτελούσε ο ίδιος τα έργα του ή και αυτά των άλλων, που διεύθυνε κάποια μικρή χορωδία ή ορχήστρα, που δίδασκε σε κάποιο σχολείο και που, πιθανόν, έγραφε και κάποιο θεωρητικό σύγγραμμα, φτάσαμε σε αυτόν του αιώνα μας που μόνο συνθέτει, ή μόνον εκτελεί-ερμηνεύει, ή μόνον διδάσκει, ή μόνον ερευνά¹.

Η εξειδίκευση εμφανίζεται σήμερα στη μουσική ζωή μέσα από τη συνεχή απασχόληση σ' ένα συγκεκριμένο χώρο δράσης. Οι συνθέτες, αν και ελάχιστοι, αφοσιώνονται στο έργο τους (στην προσπάθειά τους, ίσως, ν' αποφύγουν τις αντιφάσεις της εποχής που

1. Τα παραπάνω, βέβαια, δεν ισχύουν για την ελληνική μουσική ζωή, γιατί αυτή βρισκόμενη, κατά γενική ομολογία, σε οριακά χαμηλά επίπεδα δεν προσφέρεται ως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα.

πληγώνουν την ευαισθησία τους) αποκοπόμενοι από την υπόλοιπη ζωή. Οι μουσικογράφοι (εννοούμε αυτούς που γράφουν μουσική για να καλύψουν τις ανάγκες της αντίστοιχης βιομηχανίας) περιορίζονται σε αυτό που «ζητάει ο κόσμος», για να μη μιλήσουμε για την ειδική κατηγορία των «ενορχηστρωτών». Οι ερμηνευτές έχοντας όλο το βάρος και το άγχος της εκμάθησης ενός τεράστιου όγκου της φιλολογίας του οργάνου τους είτε αφιερώνονται αποκλειστικά σε αυτή τους την ενασχόληση είτε περιορίζονται σ' ένα τμήμα αυτής της φιλολογίας. Οι δάσκαλοι έχοντας να διοχετεύσουν στους μαθητές τους ένα τεράστιο ποσό γνώσεων και την ευθύνη για την εκπαίδευσή τους αποσύρονται από άλλες δραστηριότητες. Οι ερευνητές και μουσικολόγοι, τέλος, πιεζόμενοι από το εύρος του ερευνητικού τους πεδίου, αλλά και από τις νέες απαιτήσεις της διεπιστημονικής έρευνας, εγκαταλείπουν άλλες ενασχολήσεις. Προς ποίαν κατεύθυνση οδηγούμεθα λοιπόν; Θα φτάσουμε, άραγε, στο σημείο όπου ένας συνθέτης θα γράφει μόνο τα φθογγόσημα, ένας άλλος μόνο τις διάρκειες κ.ο.κ. του ίδιου έργου, ένας ερμηνευτής θα προετοιμάζεται μήνες για να παίξει σωστά την πρώτη νότα, ενώ ένας άλλος τη δεύτερη κ.ο.κ. του ίδιου έργου στο ίδιο όργανο και ένας μουσικολόγος θα μελετά όλη του τη ζωή τα δύο πρώτα μέτρα της Πέμπτης Συμφωνίας του Beethoven;

Το θετικό στοιχείο της εξειδίκευσης είναι τούτο: ο περιορισμός του πεδίου ενασχόλησής μας με κάτι έχει ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη συγκέντρωση και, άρα, τη μεγαλύτερη απόδοση. Η τελευταία, όμως, οδηγεί στην υπέρβαση και άρα στην εξέλιξη. Το αρνητικό της στοιχείο είναι ότι οδη-

γεί σε μονομέρεια και απόσπαση από την υπόλοιπη ζωή². Ας πάρουμε το παράδειγμα της φλόγας ενός κεριού: αν περιορίσει κανείς σε αυτήν το βλέμμα του, συγκεντρώνεται, αν, όμως, παρατείνει αυτήν την κατάσταση, υπνωτίζεται.

Πιστεύουμε πως η εξειδίκευση αποτελεί κατάκτηση του πολιτισμού μας (άρα και της μουσικής ζωής) γιατί ωθεί προς εξέλιξη, εγκυμονεί, όμως, σοβαρούς κινδύνους η άκριτη και άκρατη εφαρμογή της που θα την καθιστούσε τροχοπέδη. Τι, λοιπόν, προτείνουμε; Μια «μέση οδό». Την αρμονική συνύπαρξη εξειδίκευσης και πολυμέρειας που θα επιτρέπει και την εξέλιξη (με την πρώτη) και την επαφή, όμως, με τον υπόλοιπο κόσμο (με τη δεύτερη), του ατόμου. Ένας μουσικός θα πρέπει να εξειδικεύεται σε ένα συγκεκριμένο χώρο (αυτόν που ιδιοσυγκρασιακά βρίσκεται εγγύτερά του), ώστε να εξελιχθεί μέσα από τη βαθύτερη γνώση του γι' αυτόν, θα πρέπει επίσης, όμως, να μην απομακρύνεται από τη συγκεκριμένη μουσική ζωή που τον περιβάλλει και που μέλος της αποτελεί, ώστε να έχει τη δυνατότητα να προσφέρει σε αυτήν ό,τι η δική του εξειδίκευση του προσφέρει. Αν η εξειδίκευση συνιστά την αιχμή, τότε η πολυπραγμοσύνη συνιστά το στέλεχος του βέλους της εξελικτικής μας πορείας. Και όπως είναι γνωστό, για να έχει ένα βέλος την πτητική ικανότητα και αποτελεσματικότητα που χρειάζεται, θα πρέπει να υπάρχει μια «χρυσή» σχέση ανάμεσα στην αιχμή και το στέλεχος του.

Σύνταξη-Καταγραφή:
Ηλίας Χρυσοχοΐδης, 1-11-90

2. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Μητρόπουλου, αν εξετασθεί από ορισμένη σκοπιά. Βλ. Η. ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ, «Το καθήκον στη ζωή/έργο του Μητρόπουλου», «Μουσικοτροπίες», τ. 3/90, σελ. 71.